

ÆLDRE OG DØV

Information til fagfolk, der er i kontakt med ældre døve

FORORD

Ældre døve oplever ofte, at der blandt fagfolk mangler viden om det at leve som ældre døv tegnsprogsbruger i Danmark.

Ældre døve har et kommunikationshandicap, som i mange situationer gør det vanskeligt eller direkte umuligt at kommunikere med andre, at få nyheder og information samt at deltage i aktiviteter for eksempel for ældre.

Hjemmehjælpere, hjemmesygeplejersker og andet personale, der er i kontakt med ældre døve, kan være med til at afhjælpe disse problemer ved at være opmærksomme på de særlige vilkår og behov, som disse mennesker har.

Dette hæfte skal give inspiration og gode råd til bedre dialog og samarbejde med ældre døve borgere.

FAKTA OM ÆLDRE DØVE

Døve har dansk tegnsprog som modersmål.

Dansk tegnsprog er et selvstændigt sprog med egen grammatik, syntaks og udviklingshistorie. Det er et visuelt sprog, som udføres med hænder, mimik, blik, mundbevægelser samt hoved- og kropbevægelser.

Døve kan derfor ikke deltage på lige fod i samtaler med hørende, der ikke kan tegnsprog, uden en tegnsprogstolk (se side 8).

Ældre døve er ligeledes udelukket fra mange af de informationer, som hørende får. Det drejer sig f.eks. om radioudsendelser og tv-programmer uden undertekster.

Når man aldrig har hørt det danske sprog, er det svært at lære at tale dansk - ligesom det kan være vanskeligt at lære at læse og skrive dansk korrekt.

Det betyder, at selv programmer med undertekster kan være svære at følge med i, hvis danskundskaberne ikke er i top, ligesom sproget i aviser og blade kan udgøre en forhindring.

MUNDAFLÆSNING

De fleste døve har svært ved at klare en samtale ved mundaflæsning alene. Nogle personer kan desuden være umulige at aflæse på grund af skæg, utydelige mundbevægelser, eller fordi de taler for hurtigt.

RISIKO FOR ISOLATION

De fleste ældre døve har vanskeligheder med at kommunikere med hørende, som ikke kan tegnsprog eller tager særlige hensyn i kommunikationen. Hvis man næsten udelukkende møder hørende, kan det i alvorlig grad påvirke den enkelte ældres dagligdag og føre til ensomhed og isolation.

Det gælder især for de ældre døve, som ikke har ægtefælle, børn eller børnebørn. Mange ældre døve har desuden ikke nær så megen kontakt med deres hørende søskende som andre ældre. Det skyldes ofte, at den ældre døve og dennes søskende ikke har et fælles sprog at kommunikere på.

Så kan manglen på tæt medmenneskelig kontakt og dialog i hverdagen blive et stort problem.

Hertil kommer, at mange ældre døve har svært ved at kommunikere med de fagfolk, han/hun er i kontakt med, hvilket også kan føre til fejl i behandling og pleje.

Se rådene om kommunikation på bagsiden af hæftet.

IKKE DØVSTUM

Døve er ikke stumme. Deres stemmebånd er der ikke noget i vejen med. Når mange døve kun sjældent taler dansk, er det fordi, det er vanskeligt at lære at tale et sprog, man ikke kan høre. Dertil kommer, at mange døve har svært ved at kontrollere styrken på deres egen tale.

Mange døve oplever ordet døvstum som en nedsettende betegnelse. Kald derfor en døv person for *døv* – slet og ret.

HJÆLPEMIDLER

Mange ældre døve har høreapparat, selvom de ikke kan høre tale. Høreapparatet kan være en støtte til mundaflæsning, give information om lyde i omgivelserne m.m.

Det hjælper dog ikke at tale højere og/eller tale direkte ind i høreapparatet. Tal almindeligt og tydeligt, mens du ser på personen.

Uanset om den ældre borger har fået høreapparater via en offentlig høreklub eller en godkendt privat forhandler, kan den ældre få hjælp fra hørekonsulenterne i det nærmeste kommunikationscenter i forbindelse med brug og vedligeholdelse af apparaterne.

Hvis høreapparatet går i stykker, er der forskellige regler for reparation og udskiftning afhængig af, hvor og hvornår apparatet er udleveret.

KOMMUNIKATIONSTEKNOLOGI

Mange døve kommunikerer via Skype, Facetime eller andre billedkommunikationsprogrammer på computer eller tablet (iPad m.v.) Ligeledes bliver mere og mere af kontakten med banker, offentlige myndigheder digital. Det stiller ikke mindst særlige krav til ældre døve, som kan have brug ekstra støtte og vejledning i at anvende ny teknik.

HØRETEKNISKE HJÆLPEMIDLER

Døve har brug for, at information om omgivelserne bliver givet visuelt. Derfor har de fleste

ældre døve i deres hjem et anlæg, som blinker eller vibrerer, når nogen ringer på døren, når vækkeuret ringer, eller hvis brandalarmen lyder. Høretekniske hjælpemidler ansøges og bevilges – i lighed med andre hjælpemidler – hos kommunen.

Døvekonsulenterne kan give mere information om hjælpemidler og kontakt til kommunikationscentre.

PROBLEMER MED SYNET

En række øjensygdomme som for eksempel grå stær og makuladegeneration bliver mere almindelige med alderen. De er generende eller direkte invaliderende for de fleste. Men de giver ældre døve helt særlige problemer, fordi de er afhængige af deres syn for at kommunikere på tegnsprog.

Hvis du opdager, at en ældre døv har problemer med synet, så snak med hende eller ham om hurtigt at få tid til øjenlæge. Du kan eventuelt aftale med den ældre døve at kontakte døvekonsulenterne eller ældrevejlederen, som kan hjælpe videre i systemet.

Både yngre og ældre døve, som også får en synsnedsettelse, har mulighed for at få støtte og rådgivning fra CFD's døvblindekonsulenter.

Døvekonsulenterne kan henvise videre til døvblindekonsulenterne.

STØTTEMULIGHEDER

En stor undersøgelse gennemført af Danske Døves Landsforbund har vist, at over halvdelen af alle døve over 65 år har akut behov for hjælp til at løse praktiske og personlige problemer i dagligdagen såsom ansøgning om hjælpemidler, hjælp til transport, tolk og bisidder ved lægebesøg m.m.

På grund af deres kommunikationshandicap går ældre døve ofte glip af nødvendige informationer og hjælp. Mange ældre døve har for eksempel ikke kendskab til de muligheder, der er for at få ydelser fra det offentlige.

Det kan være personligt tillæg til folkepensionen, transporttilskud til en pensionistklub for døve, tolkebistand til lægebesøg, tilskud til tandlægebehandling eller lignende.

Det kan også være hjælpemidler af forskellig art, lige fra småting, som kan have stor betydning for den enkeltes liv som en lup, så man fortsat kan lave håndarbejde, til en rollator, der giver noget af den tabte mobilitet tilbage.

Eller det kan dreje sig om større ting, som muligheden for at flytte i ældre- eller plejebolig.

DØVEKONSULENTER

Hvis du i samråd med den ældre døve finder ud af, at der er behov for hjælp, kan du kontakte døvekonsulenterne eller ældrevejlederen for døve. De kan medvirke til den praktiske løsning og give den ældre døve oplysning og vejledning på tegnsprog.

SÆRLIG VIDEN

Døvekonsulenterne har særlig viden om voksne døve og giver individuel rådgivning og vejledning til den enkelte døve. Offentlige myndigheder, private organisationer og institutioner kan også henvende sig til døvekonsulenterne og få oplysning, rådgivning og vejledning om døve og døves forhold.

Du kan derfor kontakte døvekonsulenterne, hvis du selv eller dine kolleger har spørgsmål om ældre døve eller ønsker mere information.

Du kan også kontakte dem, hvis du bliver opmærksom på, at der er behov for hjælp til områder som

- flytning til plejebolig
- transporttilskud eller handicapkørsel
- hjælpemidler

- tilskud til f.eks. tandlæge, briller, medicin, fodpleje og tv-licens
- tegnsprogstolk til f.eks. lægekonsultation og hospitalsindlæggelse
- frivillig besøgsven
- besøg af ældrevejleder eller døvepræst
- forklaring af breve fra offentlige myndigheder
- hjælp og støtte i forbindelse med digitale medier, e-boks, nem-id m.m.

Døvekonsulenterne er ansat på CFD Rådgivning på regionale kontorer i København, Odense, Fredericia, Aarhus og Aalborg.

Se kontaktoplysninger på side 11.

ÆLDREVEJLEDNING

Som et særligt vejledningstilbud til ældre døve i Østdanmark er der ved CFD i København ansat en ældrevejleder, der ligesom døvekonsulenterne yder rådgivning og vejledning både direkte til den enkelte ældre døve og til dennes omgivelser.

Danske Døves Landsforbund driver ældrevejledning i resten af landet.

Se kontaktoplysninger på side 11.

TEGNSPROGSTOLKNING

Døve har i mange sammenhænge brug for tegnsprogstolkning i kommunikationen med hørende, der ikke kan tegnsprog.

Det kan for eksempel være

- lægekonsultation
- besøg af hjemmesygeplejerske
- visitation
- hospitalsindlæggelser
- besøg fra forebyggende ældrekonsulenter
- lokale aktiviteter for ældre.

En tegnsprogstolk tolker alt, hvad der bliver sagt, simultant fra dansk talesprog til tegnsprog – og omvendt. Når du taler til en døv gennem en tegnsprogstolk, skal du bare tale direkte til den døve, som du ville have gjort til en hørende.

En tegnsprogstolk bestilles hos CFD eller en anden tolkeleverandør. Døvekonsulenterne kan hjælpe med rådgivning i forbindelse med bestilling af tolk, reglerne for betaling af tolken m.m.

Du skal bestille tegnsprogstolken i så god tid som muligt.

Hvis der er behov for akut tolkning til hospital, politi eller lignende, kan tolk dog bestilles senere. Uden for åbningstiden oplyser en telefonsvarer både hos døvekonsulenterne og tolkekontorerne om det aktuelle telefonnummer.

Kontakt din lokale døvekonsulent for at blive stillet om til tolkebestilling.

BESØGSVEN FOR ÆLDRE DØVE

En frivillig besøgsven kan være en hjælp i ensomheden. Den Frivillige Besøgstjeneste for Ældre Døve formidler kontakt mellem frivillige besøgsvenner og ensomme, isolerede ældre døve – indtil videre i Københavnsområdet, Odense, Fredericia, Horsens, Aarhus og Aalborg. Det er Danske Døves Landsforbund, som administrerer ordningen. For yderligere oplysninger, se www.deaf.dk eller kontakt døvekonsulenterne.

DØVEPRÆSTER

Danmark er delt ind i tre døvemenuer med døvepræster, der afholder gudstjenester og fungerer som sjælesørgere på tegnsprog. For yderligere information vedrørende døvepræster se www.dovemenighed.dk eller kontakt døvekonsulenterne.

PENSIONISTKLUBBER FOR DØVE

Landets døveforeninger har også pensionistklubber, som har åbent hver eller hver anden uge. Her kan ældre døve deltage i aktiviteter og samvær på deres eget sprog.

Langt fra alle ældre døve kommer dog i døveforeningerne. Det kan for eksempel være en hindring, hvis den ligger langt væk. Ikke alle kommuner giver tilskud til transporten, hvis pensionistklubben hører hjemme i en anden kommune.

Kontakt døvekonsulenterne, hvis du vil vide mere om pensionistklubber for døve.

PLEJEHJEM FOR DØVE

I Danmark findes der fire plejehjem specielt for døve: Solterrasserne i Valby (for døve, blinde og døvblinde), Egebækhus i Nærum, Malik i Ålborg og Ulleruphus i Fredericia. Det meste af plejepersonalet kan tegnsprog på disse plejehjem. For mange ældre døve er det af stor betydning at bo et sted, hvor de kan kommunikere med de andre plejehjemsbeboere og personalet på stedet.

At sidde som den eneste døve på et plejecenter uden mulighed for kommunikation med andre, kan medføre stor isolation.

KONTAKT

DØVEKONSULENTERNE

København

Tlf. 4439 1350

Sms 2012 1919

Mail kobenhavn@cfid.dk

Odense

Tlf. 4439 1200

Sms 2331 8525

Mail odense@cfid.dk

Fredericia

Tlf. 4439 1220

Sms 4027 7415

Mail fredericia@cfid.dk

Aarhus

Tlf. 4439 1250

Sms 2128 3050

Mail aarhus@cfid.dk

Aalborg

Tlf. 4439 1280

Sms 2963 6024

Mail aalborg@cfid.dk

ÆLDREVEJLEDNING

CFD (Østdanmark)

Tlf. 4439 1350

Sms 2012 1919

Mail kobenhavn@cfid.dk

Danske Døves Landsforbund (Vestdanmark)

Tlf. 3524 0919

Mail ddl@deaf.dk

Døvekonsulenterne kan stille om til tolkebestilling og døvblindekonsulenter. De kan også give oplysninger om nærmeste døvepræst, plejehjem, besøgstjeneste for døve med mere.

KOMMUNIKATION MED ÆLDRE DØVE

Når du skal kommunikere med ældre døve borgere, skal der så vidt muligt altid bruges tegnsprogstolk. Men hvis dette ikke er muligt, er her nogle gode råd til, hvordan I kan kommunikere.

1. Vis, hvad du taler om. Peg, brug mimik, kropssprog og fagter.
2. Hvis personen skal forsøge at mundaflæse dig:
 - a. Sørg for gode lysforhold. Lyset skal falde på dit ansigt og dine hænder.
 - b. Sørg for øjenkontakt. Hvis den ældre døve er sengeliggende, så placer dig i øjenhøjde med vedkommende.
 - c. Tal tydeligt og ikke for hurtigt. Hold hænderne væk fra munden.
 - d. Tal med almindelig stemmestyrke. Den ældre døve kan alligevel ikke høre dig, selvom du råber.
 - e. Gentag med andre ord og vendinger for at lette forståelsen.
3. Spørg om du er blevet forstået.
4. Brug papir og blyant – eventuelt en fed tusch, hvis personen ser lidt dårligt. Skriv enkelt og kort.
5. Vær tålmodig og giv dig god tid.

Udgivet af CFD
2017

Oktobervej 22A
2860 Søborg
Tlf. 4439 1100
SMS 4085 1315
cfd@cfd.dk